

Zinātnes Vēstnesis

LATVIJAS ZINĀTNIKU SAVIENĪBAS LAIKRAKSTS

Nr.14(28) 1991.GADA DECEMBRIS

Cena 50 kapeikas

LZS: NO KONGRESA LĪDZ KONGRESAM (LZS-valdes sekretāra Elmāra Grēna runa Latvijas Zinātnieku savienības II kongresā)

Cienījamie kongresa delegāti!
Mūsu tautas atmodas
sākumperiodā – 1988.gada
27.novembrī dibināta Latvijas
Zinātnieku savienība (LZS). Kopā
ar visu sabiedrību LZS pārdzīvoja
dažādus attīstības posmus,
politisko un ekonomisko
pārmaiņu pilnus gadus.

Klāt kārtējais kongress!
Jāizvērtē LZS darba rezultāti,
jāizlemj, kā turpmāk strādāsim,
kā pilnīgosimies.

LZS paveikusi lielu darbu. Savā
referātā man iespējams tikai
fragmentāri paanalizēt tikai
nelielu daļu no tā. Tas, protams,
nenozīmē, ka es kaut kādā veidā
noniecinātu tos LZS pasākumus,
kurus nepieņēmu.

Sākumā nedaudz par statistiku.
LZS pašlaik ir 1477 biedri. No tiem
23 ir ārzemju latvieši. Kongresu
starplaikā LZS uzņēmi 175,
atbrīvoti 18 cilvēki. Šis izaugsme ir
vispārliedzinošāka
apstiprinājums tam, ka
zinātniekiem LZS ir vajadzīga.

Saskaņā ar statūtiem LZS darbu
vada valde un padome. Padomē
bija iesaistīti 50 zinātnieki. Dati
par padomes darbu publicēti
"Zinātnes Vēstnesī".

LZS valdi visu šo laiku vadīja
Elmārs Grēns. Viņa vietnieki bija
Andris Krēslīns, mantzinis –
Valdis Tauriņš. Dažādos laika
posmos valdē strādāja Jānis
Vaivads, Jānis Kļava, Juris
Kalniņš, Andris Buiķis, Rolands
Rikards, Ilmārs Vītols, Jānis
Graudonis, Ansis Grundulis,
Jevgeņijs Katomins. Kā valdes
sekretārs esmu pateicīgs visiem
šiem cilvēkiem par pašizliedzīgo
darbu. Valde darbojas ne tikai kā
izpildorgāns, bet arī ģenerēja
lielāko daļu ideju. Tā bija pārliedzīgo
liela slodze šiem nedaudzajiem
cilvēkiem. Turpmāk šī slodze
jāsadalā vienmērīgāk starp
padomes locekļiem.

Kopš 1990.gada strādā LZS
informācijas un koordinācijas
centrs, kuru vada Ivars Kupčs.
Vienlaikus viņš ir arī SIA (agrāk
kooperatīva) "Scientia" vadītājs.

LZS izvērsās izdevējdarbība.
Sākumā izdevām informācijas
lapiņas, pēc tam kopā ar Zinātņu
akadēmiju – informatīvo biļetenu
"Zinātnes Vēstnesis". Tagad tas
ir kļuvis par pilntiesīgu LZS
laikrakstu "Zinātnes Vēstnesis"
kura redaktors ir Vilhelms Ļuta.
Jau iznākuši šīs avīzes 27 numuri.

Ar LZS līdzdalību
populārzinātnisko žurnālu
"Zinātne un Tehnika"
pārveidojām par žurnālu "Zinātne
un Mēs". Diemžēl ar šo žurnālu
mums nepaveicās. Šā gada rudenī
nodibinājām jaunu LZS žurnālu
"Atklājums", kura redaktors ir
Aldis Lauzīns.

Mums ir arī starptautisks
žurnāls "Review Baltic". To izdod
visu Baltijas valstu zinātnieku
savienības, bet iespējz Lietuvā. Šī
izdevuma redaktors no Latvijas ir
Rolands Rikards. Iznākuši divi

"Review Baltic" faksimilizdevumi
un viens oriģinālizdevums.

Mēs uzturam kontaktus ar visām
Baltijas valstu Zinātnieku
savienībām. Lai gan ne sevišķi
aktīvi, bet tomēr strādā
starprepublikāniskais ZS
"Balticum".

Sākotnēji LZS darbu bija plānots
veikt galvenokārt ar komisiju
palīdzību. Nodibinājām 19
komisijas. Pēc tam to skaitu
palielinājām vēl par četrām
piecām komisijām. Šodien
atskaites saņemtas tikai no 6
komisijām. Acīmredzot ne jau
visas komisijas patlaban strādā.
Vairākums komisiju savu darbu
paveikušas. Nav bijusi vajadzība
tām pastāvīgi darboties. Jo
aktualitātes nāk un zūd.

Acīmredzot pareizāk ir veidot
nevis komisijas, bet gan darba
grupas. Šis secinājums praksē
pārbaudīts: darba grupas ir
strādājušas ražīgi. LZS valdes
vadībā darba grupas ir
izstrādājušas daudzus jo daudzus
likumprojektus, statūtprojektus,
lēmumus, rezolūcijas utt.

No vienas LZS komisijas savā
laikā izveidojās asociācijā "Latvija
un latvieši pasaulē", kuru vada
Jānis Stradiņš. Šīs asociācijas
darbīgumu un nozīmīgumu nav
iespējams novērtēt par augstu.

Ar iepriekš minēto asociāciju ir
saisīts Baltijas zinātnes fonds
(vadītājs Indulis Ronis), kurš Rīgā
izveidoja AABS biroju. AABS ir
pieprasījis ASV valdībai piešķirt
līdzekļus baltiešu augstākās
izglītības izpētei un reformas
projekta izstrādei. Domāju, ka
pašreizējā periodā tieši augstākās
izglītības reforma ir viens no
svarīgākajiem LZS uzdevumiem.

LZS ir atmodas laika produkts.
Un likumsakarīgi, ka tā nav
vēlējusies stāvēt malā no
politiskās dzīves. LZS viena no
pirmajām atsauca un atbalstīja
Tautas frontes aicinājumu cīnīties
par Latvijas valsts neatkarību.
Tika organizētas attiecīgas
diskusijas, konference "Ceļi uz
Latvijas neatkarību". Ar LZS
līdzdalību tapa virkne rakstu,
rezolūciju, aicinājumu. Tika izdota
brošūra "Kurš kuram parādā".
LZS izteica stingru atteiksmi pret
referendumu, pret pilsonības
nulles variantu. Puča dienās LZS
strikti formulēja savu negatīvo
atteiksmi pret tā saucamo
"ārkārtējo komisiju".

Pašlaik LZS ir ierosinājusi
zinātniski apspriest latviešu

tautas izdzīvošanas problēmas.
Diskusijas gaitā savi priekšlikumi
būs jāformulē gan valdībai, gan
visai latviešu tautai.

LZS joprojām ir politiski aktīva.
Kongresam iesniegtajos rezolūciju
projektos ir daudz politisku
momentu.

Vispasaules latviešu zinātņu
kongress bija vainagojums visām
LZS politiskajām aktivitātēm. Te
jāuzsver, ka kongresam bija ne
vien zinātniska, bet arī ārkārtīgi
liela politiska nozīme. Kongresa
darbs tika organizēts 24 sekcijās.
Tajā piedalījās vairāk nekā 250
ārzemju zinātnieki, kas nolasīja
262 referātus. Pavisam bija 780
referāti. Par šīm
neaizmirstamajām jūlija dienām
daudz runāts un rakstīts.

Zinātniskās aktivitātes.
1989.gada maijā notika
konference par Latvijas zinātni
"Problēmas un perspektīvas". To
ievadīja virkne semināru un citu
pasākumu, lai izstrādātu
priekšlikumus zinātnes reformai
Latvijā. Jau pati pirmā LZS
iniciatīva bija vēsta uz ZA
statūtu reformu un statūtu
pamatu izstrādāšanu. Šī iecere
jau realizēta. Mūsu zinātnes
citadeli – LZA gaida jaunas un
nopietnākas reformas. Tā ir ceļā
uz personālo Zinātņu akadēmiju.

LZS priekšlikumi Zinātņu
akadēmijas reformēšanai un jau
minētās zinātniskās konferences
darbs ir pamatā likumprojektam
par zinātni. (Tiesa, šis
likumprojekts patlaban iestrēdzis
parlamentā labirintos. Taču tā jau
nav mūsu vaina.) Šī likumprojekta
tālāka virzība prasa nopietnu
darbu, pareizi formulētu LZS
atteiksmi pret zinātnisko darbību.
Zinātniskajai darbībai jābūt
savienotai kopā ar augstāko
izglītību.

LZS bija iniciatore nolikumam
par zinātniskajiem grādiem,
piedalījās šī nolikuma izstrādē. Ir
pieņemts valdības lēmums par
zinātniskajiem grādiem; tagad ir
pārejas periods uz grādu
piešķiršanas jauno sistēmu.

LZS izloja ideju par Zinātnisko
padomi, par demokrātiski
vēlētām nozaru ekspertu
komisijām, par zinātnisko
projektu konkursveida
izvērtēšanu un uz to bāzētu
finansēšanu. Nu jau gadu zinātni
finansē saskaņā ar LZS ierosināto
likumu.

Pašlaik LZS nodarbina akadē-
miskās izglītības un zinātnes
integrācija Latvijā. Tas ir sarež-
ģīts, savā nozīmē neparvērtējams
jautājums.

Kāda varētu būt turpmākā LZS
darbība? Pirmkārt, organizato-
riski. Līdz šim LZS darbs balstījās
uz valdi. Padome bija mazaktīva.
Turpmāk ir jāpārorientējas.
Galvenajam ideju ģeneratoram
jābūt padomei. Valde ir
izpildorgāns. Šādas domas mums
radās pirms pusotra gada. Taču šo
ideju neizdevās realizēt.

(turpinājums 2.lpp.)

LZS II KONGRESĀ

30. novembrī Kongresu
namā noritēja
pirms trim gadiem I kongre-
sā dibinātās Latvijas Zināt-
nieku savienības (LZS)
II kongress.

LZS atbildīgais sekretārs
LZA Molekulārās bioloģijas
institūta direktors
akadēmiķis Elmārs Grēns
uzstājās ar pārskata
ziņojumu.

Kongress apstiprināja
statūtus, kuros formulēts
LZS statuss:

"LZS ir no valsts varas
institūcijām un no politi-
kām partijām neatkarīga
sabiedriska organizācija, kas
apvieno Latvijas un ār
Latviju saistītus citu zemju
zinātniekus, kuri rīkojas
saskaņā ar humānisma un
zinātnes principiem, atzīst
radošo brīvību, uzskatu
toleranci, vispārlicēviskā
vērtības un profesionālo
kompetenci." LZS mērķi ir 1)
"perspektīvu zinātnisku
pētījumu izvirzīšana un
atbalstīšana, fundamentālo
pētījumu prioritātes
nodrošināšana, 2) zināt-
niskās pieejas īstenošana,
rīsinot izglītības, ekono-
mikas, ekoloģijas un sociālās

sferas problēmas, 3) akadē-
miskās izglītības un zinātnes
integrācija, 4) jauno
zinātnieku radošās domas
izaugsme, 5) zinātnieku
starptautiskā sadarbība, 6) zinātnes un sabiedrības
savstarpējās izpratnes un
uzticības nostiprināšana, 7) zinātnieku un to sociālu
un juridisku interešu
aizsardzība."

Kongress ievēlēja domi 36
cilvēku sastāvā. Ajbilstoši
statūtiem turpmāk atbildīgā
sekretāra vietā LZS vadīs tās
prezidents. LZS dibināšanas
iniciators un līdzšinējais
vadītājs profesors E.Grēns
savu kandidatūru atsauca,
parpatojoties uz nepiecie-
sāmību demokrātiskas
apstākļos regulāri atjaunot
vadību un līdz ar to arī
organizācijas darba stilu.

Slēgtajā balsošanā no
sešiem izvirzītajiem kandi-
dātiem balsu vairākumu
guva LZA Organiskās
sintēzes institūta direktora
vietnieks zinātniskajā darbā
ķīmijas zinātņu doktors
Ivars Kalviņš. Savā pirmajā
intervijā LZS prezidents
teica:

- Par galvenajiem
uzdevumiem es uzskatu •

zinātnes attīstības
stratēģijas izstrādi, prioritāro
virzienu noteikšanu un to
finansēšanas principu
noteikšanu, • intelektuālā
īpašuma aizstāvēšanai
aktu pieņemšanas
veicināšanu, • ar akadē-
misko izglītību un zinātnes
integrāciju saistīto problēmu
risināšanu, optimālo
variantu meklējumus un
īstenošanu, • ārvalstu
humanitārās palīdzības
mērķtiecīgu izmantošanu,
īesaistot Latvijas zinātniekus
vitāli svarīgāko tautas
saimniecības un zinātnē
aktuālo jautājumu
risināšanai.

Kongresa darbā aktīvi
piedalījās LR deputāti LZS
biedri Jānis Freimanis,
Rolands Rikards un Jānis
Vaivads. Delegātiem
demonstrēja Vairas Straut-
nieces un Zigurda Vidīņa
dokumentālo filmu "Latvijas
nākotnē" par Vispasaules
latviešu zinātņu saietu.

Nākamo LZS kongresu
nolēma sasaukt nākamgad.

Gunārs Daija,

LZS biedrs

Latvijas Zinātņu akadēmijas, Lietuvas Zinātņu akadēmijas un Igaunijas Zinātņu akadēmijas
prezidiju kopīgās sēdes

K O M U N I K Ē

Viļņa, 1991.g. 12.novembrī

Sēdē tika apspriesti jautājumi
par zinātnes un valsts
savstarpējām attiecībām un
Baltijas valstu Zinātņu akadēmiju
uzdevumi.

Sēde atzīmēja:

- 1) Latvijas, Lietuvas un Igaunijas
Zinātņu akadēmijas ir valsts atbalstītas
patstāvīgas zinātniskas institūcijas, kuru
darbība vēsta uz zinātnes un kultūras
mantojuma saglabāšanu, attīstību un
atdzimšanu, zinātniskā potenciāla
veidošanu fundamentālajām zinātnēm,
ekonomikas problēmu risināšanu un
veselīgas dzīves vides radīšanu.
- 2) Zinātņu akadēmiju galvenie
uzdevumi ir stimulēt un uzturēt augstu
zinātnisko pētījumu un izglītības
kvalitātes līmeni, darboties līdz radošas
individualitātes attīstībai, veicināt
starpnozaru un starpvalstu pētījumus.
Zinātņu akadēmijas ir augstākās
kvalifikācijas ekspertu savu valstu
svarīgākajiem projektiem, taču to
potenciālās iespējas pilnībā netiek
izmantotas.

3) Latvijas Zinātņu akadēmijas,
Lietuvas Zinātņu akadēmijas un
Igaunijas Zinātņu akadēmijas prezidiji

vērš Parlamentu un Valdību uzmanību
uz sarežģīto zinātnes stāvokli pašreizējā
laika posmā un veselās rindas prioritāro
zinātnes virzienu un iestāžu reālajiem
likvidācijas draudiem. Akadēmijas
uzskata, ka nepieciešams nodrošināt to
zinātnisko skolu un virzienu
saglabāšanu, kuras ir atzītas pasaules
līmeni un ir viens no mūsu valstu
autoritātes pamatiem citu kultūras
valstu vidū. Zinātniskajiem pētījumiem,
ir īpaši fundamentālajiem pētījumiem,
arī turpmāk būs nepieciešams atbalsts
un prioritārs finansējums no valsts
budžeta.

4) Akadēmijas aizmē, ka jaunā pieeja
zinātnisko pētījumu finansēšanā ir
paaugstinājusi zinātnes atdevi. Taču
bez zinātnisko pētījumu finansēšanas
pilnveidošanas un uzlabošanas draud
asevišķu zinātnes novirzienu
finansēšanas monopolizācija.

5) Zinātņu akadēmijas cieši sa-
darbojas ar citu valstu zinātniskajām
organizācijām, veicot kopīgus
pētījumus, lai celtu to efektivitāti un tie
atbilstu augstākajiem zinātnes
standartiem. Zinātņu akadēmijas
pieliek pūles "cilvēka kapitāla"
attīstībai un starptautiska līmeņa

zinātnisko darbinieku sagatavošanai,
šim nolūkam izmantojot divpusējus
līgumus, starptautiskas programmas,
dažādus fondus, kā arī organizējot
skolas, seminārus, konferences.

6) Latvijas, Lietuvas un Igaunijas
Zinātņu akadēmijas uzskata par
nepieciešamu apvienot savus spēkus,
šim nolūkam izveidojot vienotu
Informācijas koordinācijas centru
sakariem ar ārvalstīm un Baltijas
institūtu humanitāro un sociālo zinātņu
pētījumu jomā.

Tika parakstīts Līgums par Latvijas
Zinātņu akadēmijas, Lietuvas Zinātņu
akadēmijas un Igaunijas Zinātņu
akadēmijas zinātnisko sadarbību.

Latvijas Zinātņu akadēmijas prezidents
J.LIELPĒTERIS

Lietuvas Zinātņu akadēmijas
prezidents J.POŽELA

Igaunijas Zinātņu akadēmijas
prezidents A.KERNA

LZS: NO KONGRESA LĪDZ KONGRESAM

(turpinājums no 1.lpp.)

Otra neveiksme. LZS darbā neizdevās iesaistīt daudzus zinātniekus. Mēs balstījāmies galvenokārt uz autoritātēm. Visai vāji tija pildīta LZS kā masu organizētājas, aktivizētājas un koordinatores loma. Turpmāk LZS jākļūst par jumta organizāciju, kuras paspārnē varētu darboties dažādas zinātniskās apvienības, darba grupas, domubiedru grupas, atsevišķi zinātnieki. Un visiem šiem aktīvistiem ir jāizjūt gan morāls, gan varbūt arī materiāls LZS atbalsts.

Savulaik LZS statūtos bija noteikts, ka valdē un padomē nedrīkst ievēlēt amatpersonas – direktorus, rektorus utt. Toreiz tā bija nepieciešama protekcija, lai LZS paglābtu no administratīvās varas struktūrām. Šobrīd valsts ir pavisam cita, un administratīvajām struktūrām vairs nav agrākās ietekmes. Tāpēc ir diskutējams jautājums – vēlēti vai nevēlēti amatpersonas LZS orgānos. Jāņem vērā, ka vairāku institūtu priekšgalā izvirzīti ļoti progresīvi, domājoši cilvēki, kas labprāt gribētu darboties arī LZS vēlētajās struktūrās. Tāds LZS noderīgs cilvēks, manuprāt, varētu būt, piemēram, Andrejs Siliņš – ļoti darbīga un erudīta personība.

Es jau padomē paziņoju, ka pats nepretendēju ne uz kādu vēlētu LZS amatu. Tāpēc par šo jautājumu varu runāt visai objektīvi. Uzskatu, ka amatpersonas viņu aizņemtības dēļ nevajadzētu ievēlēt izpildorgānā – LZS valdē. Toties padomē lieti noderētu enerģisku, intelektuālu amatpersonu pieredze. Vienlaikus LZS noteikti iestājas pret administratoriem. Un viņi arī nenāks pie mums.

Par problēmām. Ar ko vajadzētu nodarboties LZS? Pirmkārt, jāizstrādā Latvijas zinātnes attīstības stratēģija. Tādas pagaidām nav ne parlamentam, ne valdībai, nevienam. Šo stratēģiju zinātne nevar izstrādāt atrauti no tautsaimniecības. Jāstrādā kopā. Jādibina darba grupas. Lai izstrādātu stratēģiju kaut vai pārejas periodam, jāpieaicina augsti kvalificēti speciālisti. Viņiem labi jāsaprot.

No zinātnes politikas būs atkarīgas ne tikai zinātnes organizatoriskās struktūras, bet arī tautsaimniecības tālākvirzība. Par to jādomā gan parlamentā, gan valdībā un, protams, arī LZS.

LZS varētu uzņemties Latvijas zinātniskā potenciāla informatīvās bankas veidošanu. Esam sākuši apzināt LZS zinātnisko potenciālu, nozaru ekspertu kvalifikāciju. Tagad šis darbs tikai jāpaplašina,

lai aptvertu arī tos zinātniekus, kuri nav LZS sastāvā. Šim nolīkam zinātnes padomei vajadzētu paredzēt noteiktus līdzekļus.

Svarīga problēma ir zinātniskā personāla aprīte, maiņa, ieviešot zinātnē līgumprincipu. Par šo principu daudz runāts, taču baidāmie tam piedurt pirkstu, staigājām apkārē kā ar karstu putras katlu. Jaunie zinātnē jāiesaista. Vecajiem nāksies aiziet. Tikai šai aiziešanai jābūt civilizētai, materiāli nodrošinātai. Ar aiziešanu es nedomāju pensiju, bet gan pārceļšanos ražošanas sfērā, administratīvā darbā utt. Daļa zinātnieku aizpūdis uz kooperatīviem, sabiedrībām ar ierobežotu atbildību.

Grūts jautājums ir zinātnes un tautsaimniecības mijiedarbība. Tiek gatavots projekts par attiecīgās stratēģiskās padomes izveidi. Tai jādarbojas apstākļos, kad tautsaimniecībai ir kā neko nevajag no zinātnes un zinātne, savukārt, arī nevar neko daudz dot tautsaimniecībai. Taču šis mezgls tomēr jāatrisina. Kongresā varētu runāt par šo jautājumu.

Valdības instancēs sastāda tā saucamās valsts programmas zinātnē. Ar dažām esmu iepazinies. Tā ir vakardiena gan pēc sastādīšanas, gan pēc finansēšanas veida. Lai dievs nedod, ja valdība šīs programmas pieņems tādā formā.

Mani biedē resorisms zinātnē. Ministrijas tur institūtos isā pavada. Arī finansējumu piešķir tikai šiem institūtiem, nevis visai Latvijas zinātnei. Resorisma recidīvs ir bīstama nākotnes perspektīva. Ir draudi uz ilgiem laikiem zinātnes progresu aizstāt ar resorisma izdzīvošanas principu ar visām no tā izrietošajām sekām.

Jau pieminēju problēmu par akadēmiskās izglītības un zinātnes integrāciju. Šķiet, Zinātņu akadēmijā mēs nojauksim barjēras uz abām pusēm. Proti, zinātne varēs ieplūst gan tautsaimniecībā, gan izglītībā. Pagaidām vēl nav īsti skaidrs, kā šīs barjēras novākt no izglītības puses. Acīmredzot ir nepieciešams likums par augstāko izglītību un zinātnei. Augstākā izglītība jākombinē ar zinātnei. ZA fundamentālajam potenciālam jābūt vairāk vai mazāk saistītam ar akadēmisko izglītību. Tam vajadzīgi gan materiāli, gan administratīvi stimuli.

Zinātnes padome. Pirmais darba gads ir aizvadīts. Dzirdēts daudz laba, bijis arī pietiekami kritikas. Pozitīvi vērtējama ekspertu sistēma un individuālais finansējums. Kļūda ir tā, ka institūtos esam atstājuši bez bāzes finansējuma.

Jāatzīst, ka tā saucamā pelēkā

zinātne joprojām varēja eksistēt, jo pastāv tikai viens finansēšanas avots – ZP izdalītais budžets.

Zinātnes padomei nākotnē, iespējams, palīdzēs starptautiskā zinātnisko projektu ekspertīze. Tā mūs pasargās no subjektīvu lēmumu pieņemšanas.

LZS trijos gados izgājusi dažādus attīstības posmus. Šajā laikā arī zinātnē notikušas lielas pārmaiņas. Kā dzīvot turpmāk? Ir dzirdēti vairāki priekšlikumi LZS pārveidei. Daži iesaka LZS pārveidot par politisku partiju. Domāju, ka tas nav pieņemams. Tad zinātniekiem būs jākļūst par politikāņiem. Tādā gadījumā daudzi no LZS aizies.

Ir bijis priekšlikums LZS pārveidot par arodbiedrību. Tai būtu nozīmīga loma, ja rastos inteliģences masveida bezdarbs.

Bet, ja LZS nodarbošies tikai ar šo sociālo aprūpi, tā nonāks arodbiedrību līmenī un zaudēs savu līdzšinējo nozīmi. Domāju, ka LZS redzeslokā jāpatur plašs spektrs. Līdzko sāksim koncentrēties uz vienu vienīgu darba formu, zaudēsim savu autoritāti un ietekmes sfēras.

Līdz šim LZS ir bijusi visietekmīgākā zinātnieku organizācija bijušajā PSRS teritorijā. Iegūto reputāciju vajadzētu censties saglabāt arī turpmāk. Un tāpēc LZS darba kārtībā jāpatur visi līdzšinējie darbības aspekti. Tas, protams, nenozīmē, ka noteiktos apstākļos un posmos LZS nevarētu savu uzmanību koncentrēt uz vienu vai otru svarīgu problēmu, arī uz zinātnieku sociālo aizsardzību.

Beidzot savu nušu un noliekot savas LZS sekretāra pilnvaras, gribu novēlēt nākamajai valdei un padomei labas sekmes. (Ceru, ka jaunajā padomē iekļausies gan pieredzes bagāti, gan obligāti, jauni cilvēki.) Domāju, ka jaunā LZS vadība atradīs pareizās darbības formas un spēs piesaistīt daudzus jaunos zinātniekus.

Man šķiet, ka mūsu valsts – vismaz pagaidām – maz ciena intelektuālo potenciālu un virzās pa intelektuālā darba noniecināšanas ceļu. Vajadzētu šaprast, ka tautas izdzīvošana nav tikai latviešu valodas runāšana un pašēšana. Vēl vajadzīgs arī intelektuālais potenciāls. Bez tā tauta nav dzīvotspējīga. Pašreizējā pasaules industriālajā revolūcijā visu izšķir intelektuālais potenciāls, intelektuālais spēks. Tas jo sevišķi ņemams vērā Latvijā, kur ir nabadzīgi dabas resursi.

Lai Dievs mums visiem palīdz! Lai mums pietiek spēka turēt augstu mūsu intelektuālā potenciāla karogu!

KARALIS IR MIRIS. LAI DZĪVO KARALIS!

LZS Informācijas biļetena 8.nr. lasām: "LZS 2.kongresa sagatavošanai ar LZS padomes lēmumu 1990.gada 11.oktobrī tika nodibināta Programmas komisija un Organizācijas komisija. LZS 2.kongresa Programmas komisijas sastāvā pašlaik darbojas A.Andžāns, J.Dzelme, J.Grāvītis, L.Laucenieks. Organizācijas komisijas sastāvā darbojas I.Kupčs.

Visi LZS biedri tiek lūgti • pieteikties darbam LZS 2.kongresa Programmas un Organizācijas komisiju sastāvā; • iesniegt savus priekšlikumus par LZS Programmas un Statūtu grozījumiem; • iesniegt savus priekšlikumus par LZS darbu un 2.kongresa organizēšanu Informācijas un koordinācijas centrā Rīgā, Meistaru ielā 10, tel 212969, vai attiecīgajām komisijām.

Šādu informāciju saņēma visi LZS biedri. Atbildes reakcija – "nulle". Rezultātā – uz šā gada sākumu paredzētā kongresa ielūgumus, kas bija pievienoti kādam apsveikumam, vajadzēja nogriezt, bet no kongresam atzrunātajām telpām (Universitātes aulā) – atsacīties. Domāju, ka komentāri par šo situāciju ir lieki.

Par pēdējo kongresa "nāves līniju" kļuva š.g. 30.novembris. Tās pārkāpšanu gatavoja organizācijas un programmas komiteja. Par organizācijas komitejas (vadītājs I.Kupčs) darbu neesmu kompetents spriest, tāpēc galvenokārt pievērsīšos programmas komitejas darbības analīzei.

Tajā aktīvi darbojās R.Bebre, E.Gudriniece, A.Blinkena, A.Andžāns, J.Dzelme, JKĶava, L.Laucenieks un šo rindu autors. Mūsu pamatuzdevums bija jaunu LZS statūtu projekta izstrāde un iesniegto priekšlikumu, ja tādi būtu, iekļaušana projektā. Rakstiski saņēmu un telefoniski fiksēju apmēram 15 personu viedokļus. Tie un statūtu projekts tika apspriests divās iepļnotajās LZS padomes sēdēs un vienā ārkārtas sēdē. Uz šīm sēdēm tika uzaicināti arī visu sekciju koordinatori, kuru uzdevums bija organizēt

statūtu projekta apspriešanu un nodrošināt izvirzīto priekšlikumu nodošanu programmas komitejai. Diemžēl, ieklausoties II kongresa norisēs un pēcatskaņās, šis atgriezeniskās saites princips nedarbojas, radās iespāids, ka vairākums LZS biedru statūtu projektu kongresā ieraudzīja pirmo reizi.

Kādas idejas bija ietvertas statūtu projektā un kā tās ir īstenojušās?

Jaunajiem statūtiem vajadzētu • novērst valdes atrautību no sekcijām un LZS biedriem; • palielināt domes lomu (domi pārmainījus vada 3 līdzpriekšsēdētāji); • neatsakoties no aizlieguma padomē un valdē ievēlēt atbildīgas valsts amatpersonas, zinātnisku iestāžu un augstskolu vadītājus, LZS nostiprināt kā līdzsvarojosu, neformālu spēku oficiālajām valsts struktūrām (arī Zinātnes padomei). Darbības mehānisms: kongress ievēlē domi, revīzijas komisiju un šķīrējtiesu. Dome ievēlē valdi un 3 domes līdzpriekšsēdētājus. Valde ievēlē atbildīgo sekretāru, mantzini un vada sekretariātu. Diemžēl, II kongress, balstoties uz tēzi par kolektīvo bezatbildību, ievēda sadaļu par LZS prezidentu. Prezidentu ievēlēja kongress.

Atļaujiet pilnībā no stenogrammas citēt šo sadaļu.

LZS prezidents.

- prezidents ir LZS vadītājs un pārstāv LZS intereses valsts un citās organizācijās. - prezidentam ir saistoši visi kongresa un domes lēmumi. - prezidents ir valdes priekšsēdētājs. - prezidents izvēlas kandidātūras valdei un algotajam personālam, ko apstiprina dome. - ja kongresa starplaikā prezidents zaudē darbības spējas, dome ievēlē tā pienākumu izpildītāju uz laiku līdz nākamajam kongresam.

Te nu pilnīgi izpaužas oficiālu valsts struktūru kopēšanas variants (sk. universitātes rektora statusu). Bēgdamī no varas koncentrēšanas atbildīgā sekretāra rokās, esam radījuši diktatoru prezidenta personā. Taču faktiski jauno statūtu struktūras būs

darba nespējīgas, jo "Augstākā LZS institūcija ir kongress, kas nosaka tās darbības virzību un kas ir sasaucams ne retāk kā reizi gadā".

"Kongresu organizē valde un izziņo dome vismaz 2 mēnešus iepriekš..."

Acīmredzot mēs nodarbošimies tikai ar kongresu organizēšanu. Vēl viens būtisks labojums: "LZS domē var būt ne vairāk kā 20 % atbildīgas valsts amatpersonas, zinātnisku iestāžu un augstskolu vadītāji".

Pozitīvs jauno statūtu labojums ir tas, ka dome nosacīs "kongresa delegātu pārstāvības normu. Delegātu vēlēšanas notiek LZS struktūrvienībās, un tās beidzas ne vēlāk kā 20 dienas pirms kongresa". Protams, vecajos statūtos paredzētais 2/3 biedru kvorums ir nerealizējams.

Liekas, par statūtiem pietīks. Kongresa sagatavošanas beigu posmā programmas komiteja piedalījās arī kongresa rezolūciju projektu izstrādāšanā. Redakcijas komisiju vadīja JKĶava. Lai gan laikraksts "Diena" ziņoja, ka kongress pieņēmis rezolūciju "Par personām, kas sadarbojušās ar VDK", jāatzīmē, ka tas neatbilst patiesībai. Pēc kongresa pie manis griežas LZS biedri ar ierosinājumu dibināt zinātnieku savienību personām, kas nav sadarbojušās ar VDK.

Kongresā izvērsās debātes ne problēmu, bet gan personāliju jomā. Skumji kļuva vērojot, ka cilvēki, pēc kandidātu izvirzīšanas un balsošanas sākuma agitēja balsot par vienu vai otru kandidātu. Ir taču labi zināms, ka šāda agitācija visā pasaulē ir atļauta tikai pirmsvēlēšanu laikā. Mūsu priekšstati par demokrātiju ir visai kroplīgi. Kā komplimentu uztveru man veltīto replīku "no kongresa organizācijas redzams, ka jums tur nav neviena vecā partijas funkcionāra. Tie nu gan prastu noorganizēt un apiet mistiskās 2/3". Vārūt tiešām kādu no "vecajiem" vajadzētu uzaicināt? Kopā ar prezidentu, šķiet, tas būtu īstais tandēms. Piebildīšu, ka visās trijās pirmskongresa padomes sēdēs šis kvoruma iztrūkums tika prognozēts.

Jānis Grāvītis

INFORMACIONĀLĀ SABIEDRĪBA

Cilvēce ir iegājusi jaunā attīstības posmā. Daudzās pasaules valstīs tiek veidota principiāli jauna tipa sabiedrība. Tajā noteicošā loma nav vairs agrākajiem ražošanas procesiem, bet informācijas ražošanai. Tā ir informacionālā sabiedrība, kas vēsturiski seko pēc agrārās sabiedrības un industriālās sabiedrības. Šajā sabiedrībā iepriekšējo divu sabiedrību ražošanas formas saglabājas kā daļa no materiālās bāzes. Par galveno kļūst informācijas radīšana, apstrāde, glabāšana, pārraide un izmantošana un ar to saistītās tehnoloģijas, produkti un pakalpojumi. Par pamatu tam ir fakts, ka informācija kļuvusi par galveno globālo resursu un produktu pasaulē, daudz

svarīgāku par pārtiku, derīgajiem izrakteņiem un enerģiju. Informacionālās sabiedrības būtiska pazīme ir tā, ka vairāk nekā puse strādājošo ir nodarbināti informācijas laukā, un informācijas produktu, tehnoloģiju un pakalpojumu ieguldījums ir noteicošais nacionālajā kopproduktā. Ārzemju speciālisti uzskata, ka tautsaimniecībā galvenais virzošais spēks nav vairs nauda, finanses, kapitāls, bet gan informācija. Tēlaini izsakoties, ja valsts atpaliek rūpniecībā, tad tā atpaliek muskuļos, ja tā atpaliek informācijā, tad atpalicība ir smadzenēs! Informacionālās sabiedrības izveidošana ir daudz plašāks process, nekā valsts kompjuterizācija un

informacionālo tīklu radīšana. Sabiedrības informatizācija skar visus sabiedrības slāņus un būtiski maina to darbošanās veidu ražošanā un sadzīvē un stipri paaugstina dzīves līmeni. Tā ietver gan tradicionālos informacionālos veidus, tādus kā prese, radio, televīzija, bibliotēkas u. c., gan modernās tehnoloģijas, kas saistītas ar datu bankām un tīkliem. Par informacionālajiem darbiniekiem uzskata skolotājus, zinātniekus, kultūras darbiniekus, žurnālistus u.c. PSRS savā laikā tika noliegta kibernetika un ilgu laiku neatzina un kritizēja informacionālās sabiedrības ideju. Pēdējā ir daudz lielāka kļūda, kas draud ar katastrofālu atpalicību salīdzinājumā ar attīstītajām

valstīm. Arī Latvijā šī problēma nav risināta. Kāds ir stāvoklis ārzemēs? ASV ir izveidota informacionāla sabiedrība. Nacionālās informacionālās politikas veidošanas problēma ASV kļuva neatliekama 70.gados, un prezidentam tika nodots ziņojums "Nacionālā informacionālā politika". Japānā nacionālās informacionālās sistēmas koncepcija tika izstrādāta 60.gadu beigās. Tagad šai procesā aktīvi iekļāvušās arī jaunattīstības valstis. Ārzemju pieredze rada, ka informacionālās sabiedrības izveidošana prasa visu nacionālo spēku izmantošanu, apvienošanu un koordināciju. Un tas ir bagātājās valstīs. Problēma ir

ārkārtīgi sarežģīta un daudzšķautņaina. ASV pēdējo 10 gadu laikā ir izdoti 250 kongresa akti, kas risina dažādus informacionālos jautājumus. Piemēram, ārkārtīgi svarīgs ir jautājums par intelektuālo īpašumu. Ir zināms, ka mūsu atpalicība informacionālo jautājumu risināšanā ziņā ir milzīga, un starpība ar attīstītajām valstīm strauji palielinās. Jau pirms vairākiem gadiem mūsu zinātnieku saņemtais zinātniskās literatūras apjoms salīdzinājumā ar ārzemju zinātniekiem tika vērtēts kā 1:100, bet atpalicība personālo kompjuteru ziņā kā 1:1000. Turklāt ir zināms, ka pašas datu bankas bez informacionālajiem tīkliem ir mazefektīvas. Šajā rādītājā

atpaliekam arī no Bahreinas, Gabonas un Zilonkaula Krasta valstīm, jo tur ir tīkli ar pakešu komutāciju. Lai aktivizētu informacionālās sabiedrības veidošanās procesu Latvijā, nepieciešams konstatēt esošo stāvokli, veikt informacionālo sabiedrību veidošanās izpēti pasaulē, izstrādāt koncepciju informacionālās sabiedrības izveidošanai un uz tās bāzes formulēt veicamo darbību un programmas. Zinātne rada pašu svarīgāko informācijas daļu – zināšanas, tāpēc zinātnes loma informacionālās sabiedrības veidošanā ir ārkārtīgi nozīmīga, un tās finansēšanai jābūt mērķtiecīgai un pietiekamai.

Andris Bērziņš

N O L I K U M S

PAR ZINĀTNISKO GRĀDU PIEŠĶIRŠANU

1. Vispārīgie noteikumi

1.1. Zinātnieku kvalifikāciju Latvijas Republikā apliecina ar promociju (doktora grāda piešķiršanu), habilitāciju (habilitētā doktora grāda piešķiršanu), kā arī ar goda doktora grāda piešķiršanu.

1.2. Doktora grādu piešķir par patstāvīgi veiktu oriģinālu pētījumu, kura rezultāts ir ieguldījums nozīmīgas zinātniskas problēmas izpētē izvēlētajā nozarē.

1.3. Par sevišķi nozīmīgu zinātnisko darbu kopu, kas vērtējama kā būtisks ieguldījums attiecīgās zinātnes nozares attīstībā, piešķir habilitētā doktora (*Doctor habilitatus*, tālāk tekstā – "Dr.habil." grādu.

1.4. Par izcilēm nopelniem Latvijas Republikas un ārvalstu zinātniekiem piešķir goda doktora (Dr.h.c.) grādu.

1.5. Zinātnisko grādu ieguvējiem zinātniskā iestādē vai augstskola izsniedz diplomus, kuru formu pēc Latvijas Zinātnes padomes priekšlikumu apstiprina Latvijas Republikas Ministru Padome. Diplomu paraksta un ar ģerboņzīmogu apstiprina iestādes vadītājs (Latvijas Zinātņu akadēmijas prezidents, augstskolas rektors, zinātniskās iestādes direktors) un tās padomes priekšsēdētājs, kura piešķirusi zinātnisko grādu.

1.6. Zinātņu nozaru un apakšnozaru sarakstu, kurās Latvijas Republikā tiek piešķirts zinātniskais grāds, un attiecīgo grādu nomenklatūru apstiprina Latvijas Zinātnes padome. Šai nolikumā paredzētajā kārtībā apstiprinātais promocijas padome un habilitācijas padomes sastāvs ir jāpublicē, norādot arī zinātņu nozares un apakšnozares, kurās šīs padomes piešķir zinātniskos grādus.

1.7. Latvijas Republikā darbojošos promocijas padomju un habilitācijas padomju, kā arī visu piešķirto zinātnisko grādu uzskaiti veic Latvijas Zinātnes padome, kura no attiecīgajām padomēm saņem nepieciešamo informāciju.

1.8. Strīda gadījumā Latvijas Zinātnes padome ir augstākā apelācijas instance. Apelācijas kārtību nosaka Latvijas Zinātnes padomes apstiprināts nolikums.

2. Promocijas tiesības

2.1. Doktora grādu piešķir zinātniskās iestādes un augstskolas. Promocijas tiesības ar īpašu lēmumu tām piešķir Latvijas Zinātnes padome.

2.2. Lai iegūtu promocijas tiesības, iestāde Latvijas Zinātnes padomei iesniedz pieteikumu ar norādi par tām zinātņu nozarēm un apakšnozarēm, kurās tā pretendē uz promocijas tiesībām. Kopā ar pieteikumu ir jāiesniedz katras attiecīgās zinātņu nozares ekspertu saraksts, kurā jānorāda ne mazāk kā pieci šajā iestādē strādājoši eksperti. Izņēmuma gadījumos ekspertu sarakstā drīkst iekļaut arī citu iestāžu darbiniekus. Ekspertus, aizklāti balsojot, ievēl iestādes augstākais koleģiālais lēmējorgāns (senāts, padome, zinātniskā padome u.c.) vai akadēmiskā sapulce (mācību spēku un zinātnieku kopums). Pieteikumam jāpievieno vēlēšanu protokoli un katra eksperta *curriculum vitae* (zinātniskā biogrāfija).

2.3. Piešķirot iestādei promocijas tiesības, Latvijas Zinātnes padome vienlaicīgi var šī nolikuma 5.3. un 5.4. punktā paredzētajā kārtībā piešķirt Latvijas Republikas zinātniskos grādus pieteikumā uzrādītajiem ekspertiem.

2.4. Zinātniskā iestāde vai augstskola izveido un apstiprina promocijas padomi, kurā ir Latvijas Zinātnes padomes apstiprinātie eksperti, kā arī tajā var pieaicināt citus zinātniekus. Promocijas padomē ir priekšsēdētājs un vismaz pieci pastāvīgie locekļi.

2.5. Promocijas padome saskaņā ar Latvijas Zinātnes padomes lēmumu pieņem promocijas darbus vienā vai nedaudzās radnieciskās zinātņu apakšnozarēs. Zinātniskajā iestādē vai augstskolā (tās fakultātē) var darboties viena vai vairākas promocijas padomes.

2.6. Promocijas padomes pastāvīgā sastāva pilnvaru laiks ir trīs gadi. Zinātniskā iestāde vai augstskola pēc promociju padomes priekšlikuma šajā laikā var daļēji mainīt padomes sastāvu.

2.7. Promocijas padome var piešķirt zinātniskos grādus gan Latvijas Republikas, gan citu valstu zinātniekiem.

2.8. Promocijas padomes darba uzdevumus sedz attiecīgā zinātniskā iestāde vai augstskola. Tā drīkst apmaksāt padomes locekļu un recenzentu darbu.

2.9. Iestādes lēmums par zinātniskā grāda piešķiršanu ir galīgs. Zinātniskais grāds personai tiek piešķirts uz mūžu. To var anulēt tikai tad, ja tiek pierādīts, ka promocijas darbs ir viltojums vai plaģiāts vai ir pārkāpta kāda no šajā nolikumā minētajām prasībām.

2.10. Par atkārtotu nekvalitatīvu promocijas darbu ekspertīzi vai rupjiem procedūras pārkāpumiem Latvijas Zinātnes padome attiecīgajai iestādei vai padomei var atņemt promocijas tiesības. Promocijas padomes darbu var pārtraukt arī pati iestāde vai augstskola.

3. Promocijas kārtība

3.1. Doktora grāda pretendents pirms zinātniskā grāda piešķiršanas jānokārto eksāmeni izvēlētajā nozarē. Eksāmenu profilu un programmu nosaka iestāde, kas piešķir zinātnisko grādu.

3.2. Doktora grāda pretendents promocijas padomei iesniedz:

- promocijas darbu: publicētu monogrāfiju, rakstu sēriju vai disertāciju, kuras galvenie rezultāti ir publicēti vai pieņemti publicēšanai;

- promocijas darba kopsavilkumu latviešu valodā un divās svešvalodās;

- *curriculum vitae* un publikāciju sarakstu.

3.3. Doktora darba galvenajiem rezultātiem jābūt publicētiem vai pieņemtiem publicēšanai zinātniskos izdevumos, kuros ir publikāciju iepriekšēja recenzēšana.

3.4. Iesniegtajam promocijas darbam un tā kopsavilkumam vismaz divas nedēļas pirms zinātniskā grāda piešķiršanas jābūt pieejamam attiecīgās iestādes bibliotēkā vai Latvijas Zinātņu akadēmijas Fundamentālajā bibliotēkā.

3.5. Promocijas darba ekspertīzei promocijas padomes priekšsēdētājs pieaicina trīs recenzentus, no kuriem viens strādā iestādē, kur notiek zinātniskā grāda piešķiršana, bet pārējie divi recenzenti ir no citām iestādēm. Par promocijas darba recenzentiem var būt gan promocijas padomes locekļi, gan citi Latvijas Republikas doktori, gan ievērojami zinātnieki (arī no ārvalstīm), kuri nav Latvijas Republikas doktori.

3.6. Ne vēlāk kā trīs dienas pirms promocijas sēdes doktora grāda pretendents jāiepazīstina ar recenzentu rakstiskām atsauksmēm par promocijas darbu.

3.7. Uz promocijas padomes sēdi par padomes papildlocekļiem ar lēmēja balsstiesībām uzaicina attiecīgā darba recenzentus. Promocijas padome var pieaicināt uz savu sēdi par padomes papildlocekļiem arī citus atbilstoši apakšnozaru lietpratējus (arī citu valstu zinātniekus). Katrā sēdē vismaz pusei no balsstiesīgajiem dalībniekiem ir jābūt Latvijas Zinātnes padomes apstiprinātiem ekspertiem.

3.8. Promocijas sēde ir atklāta. Zinātniskā grāda pretendents tajā sniedz ziņojumu par promocijas darba rezultātiem. Ziņojumam seko akadēmiska diskusija, kurā tiek dota iespēja piedalīties visiem, kas to vēlas.

3.9. Par promocijas sēdes laiku un vietu ir jāziņo vismaz divas nedēļas iepriekš Latvijas Republikas laikrakstā "Diena".

3.10. Ja zinātniskā grāda pretendenta ziņojums vai diskusija nenotiek latviešu valodā, jābūt nodrošinātai iespējai visas uzstāšanās tulkot latviešu valodā.

3.11. Recenzentiem obligāti jāpiedalās diskusijā. Ja kāds no recenzentiem diskusijā nevar piedalīties, ar viņa rakstisku atsauksmi iepazīstināmi visi promocijas sēdes dalībnieki.

3.12. Promocijas padome pēc diskusijas, aizklāti balsojot, ar balsu vairākumu izšķir jautājumu par zinātniskā grāda piešķiršanu. Promocijas padomes sēde ir pilntiesīga, ja tajā piedalās ne mazāk kā

divas trešdaļas no promocijas padomes pastāvīgo locekļu skaita un ne mazāk kā divi recenzenti.

3.13. Ja promocijas padomes lēmums ir negatīvs, pretendents drīkst vēlreiz iesniegt papildinātu un pārstrādātu darbu tajā termiņā, kādu noteikusi promocijas padome. Ja negatīvs padomes lēmums tiek dots atkārtoti, pretendents ir tiesības griezties ar apelāciju Latvijas Zinātnes padomē.

3.14. Promocijas dokumentācija ir jāuzglabā iestādē, kur tā notikusi. Viens promocijas darba eksemplārs ir uzglabājams attiecīgās zinātniskās iestādes vai augstskolas bibliotēkā vai Latvijas Zinātņu akadēmijas Fundamentālajā bibliotēkā.

4. Habilitētā doktora grāda un goda doktora grāda piešķiršana

4.1. Doktora habilitācija – habilitētā doktora (Dr.habil.) grāda piešķiršana – tiek veikta, lai apliecinātu augstāko zinātnisko kvalifikāciju un iespējamo avansēšanu par profesoru. Pretendents habilitācijas padomei iesniedz zinātniskos darbus, kas publicēti pēc doktora grāda iegūšanas, un to kopsavilkumu latviešu valodā un divās svešvalodās.

4.2. Pamatoties uz zinātnisko iestāžu un augstskolu priekšlikumiem, Latvijas Zinātnes padome apstiprina nozaru habilitācijas padomes, tajās iekļaujot Latvijas Republikas izcilākos attiecīgās nozares speciālistus. Habilitācijas kārtību, kurai visumā jāatbilst šajā nolikumā noteiktajai promocijas kārtībai (3.2-3.14. punkts), nosaka Latvijas Zinātnes padome. Habilitācijas padomes darbojas zinātniskajās iestādēs vai augstskolās.

4.3. Piešķirot padomei habilitācijas tiesības, Latvijas Zinātnes padome vienlaicīgi var šī nolikuma 5.3. un 5.4. punktā paredzētajā kārtībā piešķirt Latvijas Republikas zinātniskos grādus pieteikumā norādītajiem ekspertiem.

4.4. Ekskluzīvas tiesības piešķirt goda doktora (Dr.h.c.) grādu ir universitātēm un akadēmijām (ar tiesībām piešķirt Dr.habil. grādu), kā arī Latvijas Zinātņu akadēmijai, kuras pašas reglamentē šī grāda piešķiršanas kārtību. Personām, kuras ieguvušas goda doktora grādu, ir tās pašas tiesības, kādas ir habilitētā doktora grāda ieguvējiem.

5. Zinātnisko grādu pielīdzināšana

5.1. Ārvalstis vai Latvijā pēc PSRS atestācijas sistēmas piešķirtie grādi var tikt pielīdzināti šajā nolikumā noteiktajiem grādiem.

5.2. Pielīdzināšanas tiesības ir tām iestādēm, kurām dotas tiesības piešķirt atbilstošus zinātniskos grādus. Līdz attiecīgo promocijas padomju un habilitācijas padomju izveidošanai pielīdzināšanas tiesības ir Latvijas Zinātnes padomei.

5.3. Persona, kura, pamatojoties uz ārvalstīs vai Latvijā pēc PSRS atestācijas sistēmas piešķirto grādu, vēlas iegūt Latvijas Republikas zinātnisko grādu, iesniedz atbilstošajai padomei zinātnisko grādu apliecināšu dokumentu (vai tā kopiju) un darbu, par kuru ticis piešķirts zinātniskais grāds, kā arī šī darba kopsavilkumu latviešu valodā.

5.4. Darba ekspertīzei tiek izveidota komisija no trim recenzentiem atbilstoši šī nolikuma 3.5. punkta prasībām. Komisija izvērtē iesniegtos materiālus un, aizklāti balsojot, pieņem ieteikumu par Latvijas Republikas zinātniskā grāda piešķiršanu. Gaiģo lēmumu par grāda piešķiršanu pieņem attiecīgā padome atbilstoši šī nolikuma 3.12. punktā paredzētajai procedūrai.

5.5. Līdz 1993. gada 1. janvārim Latvijas Republikā personām ar zinātņu kandidāta grādu un zinātņu doktora grādu, kas piešķirts pēc PSRS atestācijas sistēmas, ir attiecīgi Latvijas Republikas doktora un habilitētā doktora tiesības. Ar citiem zinātniskajiem grādiem saistītās tiesības šajā laikposmā nosaka zinātniskās iestādes vai mācību iestādes augstākais koleģiālais lēmējorgāns.

5.6. Ārvalstīs iegūto zinātnisko grādu ekvivalences noteikšanai un nostrifikācijas kārtību pēc Latvijas Zinātnes padomes priekšlikuma apstiprina Latvijas Republikas Ministru Padome.

L Z S II KONGRESA REZOLŪCIJAS

PAR FUNDAMENTĀLĀS ZINĀTNES UN AUGSTĀKĀS IZGLĪTĪBAS INTEGRĀCIJU

Latvijas Republika no tā laika, kas aizvadīts Padomju Savienības sastāvā, ir mantojusi nevēlamu un Eiropas tradīcijām neatbilstošu zinātnes un augstākās izglītības nošķirtību.

LZS uzskata, ka garīgās dzīves vispusīgai attīstībai ir nepieciešama Latvijas akadēmiskās dzīves radikāla reforma, kas vērsta uz fundamentālās zinātnes un augstākās izglītības integrāciju, paātrinātu augsti kvalificētu zinātnieku un augstskolu mācību spēku kopdarbību un saikni starp akadēmisko zinātni, augstāko izglītību un valsts pārvaldes institūcijām, kā arī izziņas procesa un studentu radošas personības veidošanas vienotību.

Šajā nolūkā

1) jāpieņem vienots likums par zinātni un augstāko izglītību, kas nodrošinātu to integrācijas formas un pašregulāciju;

2) paplašināt Latvijas Zinātnes padomes sastāvu un pilnvaras, uz tās bāzes jāizveido Latvijas Akadēmiskā padome kā augstākās izglītības un zinātnes pārstāvju vēlēta institūcija. Tai jāuztic svarīgāku zinātnes un augstākās izglītības problēmu risināšana: zinātnisko pētījumu un studiju organizēšana un finansēšana, profesoru nominācija, starptautisku akadēmisko apmaiņas programmu koordinācija u.c.

PAR PSRS ARMĪJU

LZS uzskata, ka nepieciešams aktivāk risināt jautājumu par PSRS armijas izvešanu no Latvijas Republikas.

LZS aicina LR valdību

griezties pie abām Molotova Ribentropa pakta noslēdzējām valstīm ar prasību kopīgi ātrāk likvidēt šī pakta sekas. LZS aicina LR valdību griezties pie četrām lielvalstīm, kas parakstījušas Potsdamas vienošanos, ar lūgumu palīdzēt ātrāk panākt okupācijas karaspēka izvešanu no Latvijas un likvidēt okupācijas sekas.

LZS ierosina arī LR valdībai pieprasīt PSRS neatjaunināt Latvijā izvietotā karaspēka personālsastāvu un griezties pie PSRS republikām ar prasību atsaukt savus pilsoņus no Latvijas Republikā dislocētās armijas.

PAR INFORMACIONĀLAS SABIEDRĪBAS IZVEIDOŠANU LATVIJĀ

Informacionālā sabiedrība ir principiāli jauna tipa sabiedrība, kurā noteicošā loma ir

informācijas radīšanai, apstrādei, pārraidei un izmantošanai. Informācija ir kļuvusi par pasaulē galveno globālo resursu un produktu postindustriālā sabiedrībā. Pāreja uz tīrgu ekonomiku nevar būt sekmīga bez informacionālās sabiedrības izveidošanas. Sevišķi jāuzsver informatizācijas jautājumu prioritāte izglītības, zinātnes un kultūras laukā.

Šāda tipa sabiedrības izveidošana prasa visu nacionālo spēku izmantošanu, apvienošanu un koordināciju. Lai aktivizētu šo procesu norisi Latvijā, LZS uzskata par nepieciešamu

- veikt esošā informatizācijas stāvokļa noteikšanu Latvijā un informacionālo sabiedrību veidošanās izpēti pasaulē;
- izstrādāt koncepciju informacionālās sabiedrības izveidošanai Latvijā.

PAR STARPTAUTISKĀS SADARBĪBAS VEIDOŠANU

Lai Latvijas zinātnieki varētu pilnvērtīgi iekļauties pasaules zinātnes dzīvē, viņiem ļoti vajadzīgs vispusīgs valdības finansiāls, organizatorisks un citāda rakstura atbalsts.

LZS ierosina valdībai veidot speciālas komisijas un birojus nepieciešamo starptautisko sakaru un kontaktu veidošanai ar tiešu izglītības, zinātnes un kultūras darbinieku piedalīšanos, kā arī veikt visu nepieciešamo Latvijas līdzdalības nodrošināšanai starptautiskajās zinātnes, izglītības un kultūras organizācijās un programmās.

PAR ZINĀTNES NODROŠINĀTĪBU AR INFORMĀCIJU UN RESURSIEM

Latvijas augstskolu un zinātnieku apgāde ar resursiem un ar informāciju

pašlaik neatbilst normālām zinātnes funkcionēšanas līmenim.

Latvijas zinātnieku pārstāvji lūdz valdību

1) nodrošināt zinātnes attīstībai nepieciešamos materiālos un finansu resursus;

2) nodrošināt zinātnes, izglītības un kultūras nepārtrauktai attīstībai nepieciešamās zinātniskās literatūras, arī periodikas, iegādi Latvijas bibliotēkām;

3) atbalstīt informācijas glabāšanas un apgādes līdzekļu (datoru, kopēšanas iekārtu, datu banku u.c.) iegādi un izmantošanas iespēju paplašināšanu;

4) organizēt zinātniskās un augstskolu mācību literatūras izdošanu vai ieviešanu Latvijā tā, lai zinātniskās literatūras trūkuma dēļ nepazeminātos jauno zinātnieku sagatavotības līmenis.

LATVIJAS ZINĀTNES PADOMĒ

CIK TIKS PAŠAM UN
CIK - SAŠAM?

Klāt Ziemassvētki. Vajadzētu būt tādām jaukām noskaņojumam. Bet no tā ne mīļas. Nezin kāpēc nāk prātā Ziemassvētku kaujas, kur latvju strēlnieki cīnījās...

Iespējams, ka nostaļģiju rada brīvās cenas. Cik ļoti gribētos saņemt arī brīvās algas. Bet kas to deval? Šīs vēlmes nav piepildāmas, šajā apstākļi, protams, nav vainojams nedz mūsu parlaments, nedz valdība. Ir tā saucamie objekti, kas apstākļi. Un šie apstākļi biedē, jo tiem ir ... stobri.

Jā, Latvijā ir nesamērīgi daudz naives plaujai gatavu stobru: 680 lielgabali, 815 tanki, 1994 bruņutransportieri, 126 helikopteri, 370 lidmašīnas. Vēl ir raķetes, desmitiem karakuģu un zemūdeņu, cita kara tehnika. Ir arī tresā daļa miljona militāristu.

Militarizācijas sociālistiskajā sacensībā Latvija ieņem pirmo vietu pasaulē, kur 12% iedzīvotāju ir militārpersonas. Otrā vietā Ziemeļkoreja ar 6% karotāju, tad Vjetnama - 2%, bij. PSRS - 1,8%, ASV - 0,9%.

Par teicamu bruņojumu, protams, labi jāmaksā. Un Latvija to dara. Tiek apmaksāti padomju armijas uzturēšanās izdevumi. Infrastruktūras pakalpojumi un dzīvokļi militāristiem par brīvu, 100 060 hektāru zemes un apmēram tikpat liela platība mežu - bez maksas. Militāristiem neviens neprasa arī norēķinus par kara resoru ekoloģiskajiem postījumiem, par zaudējumiem, kurus rada kara rūpnīcas. Nu tīrā idillē okupantiem! Un būtu brīnums, ja viņi no Latvijas brauktu prom uz sev tik netīkamo dzimto zemi.

Tagad, kad cenas sakāpušas debesīs, mūs noteikti interesē, cik no mūsu maciņiem izpumpēs

padomju armija. Aptuvenus aprēķins rāda, ka šī summa nākamgad pārsniegs 10 miljardus rubļu. Tas nozīmē, ka katrs Latvijā strādājošais vismaz 7 tūkstošus rubļu varēs ierakstīt skurstenī. Ja kādam, piemēram, mēnešalga būs 600 rubļu, tad, šo naudiņu saņēmdams, viņš tieši tādu pašu summu varēs "paturēt prātā". Var teikt, ka sadales princips būs tīri komunistisks: rublis pašam, rublis Sašam. (Jau mūsu seniem ļoti pazīstamais pusgrauda princips.)

Kaut valsts mums jau cita, tomēr savā zemē joprojām neesam saimnieki. Un, būdami pušelnieki, kādu sabiedrisku iekārtu mēs varēsim izveidot? Acīmredzot, kaut ko līdzīgu jau bijušajai pēc shēmas: demokrātija + militarizācija = komunisms.

Kas un kad mums atmaksās parādus? Militāristi par to negrib ne dzirdēt. Krievija izliekas, ka tai nav jāatbild par PSRS grieķiem. Var būt, ka mūsu valdībai vajadzētu par to painteresēties ANO vai Hāgas starptautiskajā tiesā?

Ukraina to PSRS armiju un kara tehniku, kas atradās tās teritorijā, pasludināja par savu īpašumu. Kāpēc Latvijā kara tehniku grib atdot Krievijai bez maksas? Vai Latvijas tauta nedeva savu artavu kara tehnikas ražošanā? Pārdodot bruņojumu, kas atrodas Latvijā, varētu vismaz daļēji atlīdzināt parādus tautai.

Kamēr latviešu vadoņi klusē, tikmēr okupantu pulkvedis Kandalovskis aicina armijniekus pasludināt Latvijas likumus par antikonstitucionāliem un ieviest savu kārtību. Militāristi gatavi savai impērijai vēlreiz izcirst logu uz Eiropu.

Vai ļausim sev atkal uzlikt verdzības važas?

V.Helms

Apstiprināt sastāvu:

✓ Gunārs Čipēns,
LZA OSI
vad.zin.līdzstr.,
Dr.h.kīm.,
✓ Gunārs Duburs,
LZA OSI direktora
vietn., Dr.h.kīm.,
✓ Jānis Freimanis,
LZA OSI lab.vad.,
Dr.h.kīm.,
✓ Ivars Kalviņš, LZA
OSI direktora vietn.,
Dr.h.kīm.,
✓ Mārgers Līdaks,
LZA OSI lab.vad.,
Dr.j.kīm.,
✓ Edmunds
Lukevics, LZA OSI

direktors, Dr.h.kīm.,

✓ Jānis Stradiņš,
LZA OSI lab.vad.,
Dr.h.kīm.,
✓ Marija Šimanska,
LZA OSI grupas vad.,
Dr.h.kīm.

LZS nolemj
apstiprināt Latvijas
universitātes Cietvielu
fizikas institūta
padomi ar habilitācijas
un promocijas tiesībām
fizikā šādās
apakšnozarēs:

✓ cietvielu fizika,
✓ tehniskā fizika.

Apstiprināt šīs
padomes sastāvu:

✓ Jānis Kļava, LU

katedras vad.,
Dr.h.fiz.,

✓ Andris Krūmiņš,

CFI direktora vietn.,
Dr.h.fiz.,

✓ Andrejs Siliņš, CFI
direktors, Dr.h.fiz.,

✓ Ivars Tāle, CFI
daļas vad., Dr.h.fiz.,

✓ Anatolijs Truhins,
CFI lab.vad., Dr.h.fiz.,

✓ Jānis Valbis, CFI
tēmas vad., Dr.h.fiz.,

✓ Ilmārs Vītols, LU
katedras vad.,
Dr.h.fiz.,

✓ Juris Zvirgzds, CFI
lab.vad., Dr.h.fiz.

LZP,

pamatojoties uz
Latvijas Republikas
Ministru Padomes
1991.gada 4.oktobra
lēmumu "Par nolikumu
par zinātnisko grādu
piešķiršanu", nolemj
apstiprināt LZA
Organiskās sintēzes
institūta padomi ar
habilitācijas un
promocijas tiesībām
ķīmijā šādās
apakšnozarēs:
✓ organiskā ķīmija,
✓ fizikālā ķīmija,
✓ bioorganiskā
ķīmija.

BALTIJAS VĒSTURNIEKI SADARBOSIES

PĒC Lietuvas

Vēstures institūta
ierosmes novembrī Viļņā
notika Igaunijas, Latvijas
un Lietuvas Vēstures
institūtu pārstāvju
sanāksme, kurā runāja par
vēstures zinātnes stāvokli
un vēsturnieku
uzdevumiem laikā pēc šo
valstu neatkarības
atjaunošanas. Visa reģiona
vēsturnieku tuvākais
uzdevums ir kritiski
pārlikt komunistiskās
monoideoloģijas
valdīšanas laikā sniegtās
vēstures faktu
interpretācijas un, atklājot
tendenciozo un viltoto,
radīt patiesu tautu
vēstures atainojumu.

Institūtu direktori
informēja sanāksmes
dalībniekus par savu
republiku Vēstures
institūtu
organizatoriskajām
struktūrām un galveno
darbu tematiku. Visās
republikās izvirzīts
jautājums par
akadēmiskās zinātnes un
izglītības integrēšanu.
Turklāt ir arī vieni un tie
paši varianti: no
augstskolu puses, norādot
uz Rietumu paraugu,
izvirzīta doma par
zinātniskās pētniecības
institūtu pievienošanu
augstskolām. Institūtu
viedoklis - saglabāt abu

struktūru neatkarību un
meklēt racionālus ceļus
garīgā potenciāla
vienošanai. Ar sapratni
tika uzņemts šī raksta
autora teiktais par to, ka
vienlaikus ar akadēmiskās
zinātnes reformu
reformējama arī
augstskolu darbība.
Vēsturnieku apmācība
augstskolā būtu sadalāma
divos posmos - a) vispā-
rīgais kurss (apm. 3-4 gadi)
un b) specializācija.
Vispārīgajā kursā studenti
apgūtu vēsturi visā tās
daudzveidībā. Šajā laikā ar
viņiem strādātu pamatā
augstskolu mācībspēki,
kam ir attiecīga metodiskā
sagatavotība. Otrajā -
specializācijas posmā
(varētu būt 2 gadi),
turpinot vispārējās
vēstures kursu, studenti
specializētos šaurākām
darba nozarēm (arhīvu,
muzeju, pedagoģiskajam,
zinātniskās pētniecības
darbam). Vēstures
institūtu zinātnieki
augstākās izglītības darbā
 piedalītos, lasot
speciālkursus, vadot kursa
darbus, diplomdarbus, kā
arī atsevišķu studentu vai
grupu padziļinātu
sagatavošanu noteiktai
profesijai, konkrētas
problēmatikas izpētei utt.
Sanāksmes dalībnieki
pauza viedokli, ka
optimālais variants ir sākt

integrāciju, saglabājot
augstskolu fakultāšu un
zinātniskās pētniecības
institūtu patstāvību.
Tālāko integrāciju varētu
veidot atkarībā no
praktiskajiem sadarbības
rezultātiem.
Ņemot vērā Baltijas
reģiona vēsturei kopīgo un
arī katrai republikai
specifisko, atzina, ka
vēsturnieku sadarbībai
iespējamas dažādas
formas. Nozīmīga varētu
būt savstarpēja
informācija par vēstures
avotiem, domu apmaiņa
par metodoloģiju vēstures
zinātnē. Organizējamās
kopējas konferences, arī
vēsturnieku pētījumu
rezultātu publikācijas, pat
darba grupu veidošana
atsevišķu vēstures
problēmu kopējai izpētei,
iekļaujot tajās divu vai pat
visu triju republiku
zinātniekus. Tādas tēmas
varētu būt, piem., Baltijas
valstu rašanās 1918.-
1920.gadā,
Austrumbaltijas un
Eiropas kultūra, vēstures
periodizācija u.c. Varētu
būt arī savstarpējs
atbalsts vēstures avotu
vai citu nozīmīgu
materiālu publicēšanai.
Kvalificētu kadru
sagatavošanā nozīmīgas
varētu būt universitāšu
mācībspēku vieslekcijas,
organizējama

starprepublikāniska
studentu apmaiņa.
Konkretizējot sadarbības
pasākumus, izskanēja
doma, ka 1992.gada rudenī
Rīgā varētu notikt
tematiska konference "Par
Baltijas valstu savienību".
Arī arheologi runāja par
kopējām konferencēm
(pirmo tādu 1992.gada
pirmajā pusē varētu
organizēt Lietuvas
arheologi), kā arī iespēju
vienas republikas
arheologiem darboties līdzī
citas republikas arheologu
izrakumos. Tas dotu
iespēju celt darbu
metodisko līmeni. Visu
republiku arheologi
kopējai izpētei varētu
izvirzīt vairākas tēmas,
piem., par somu un baltu
lomu Baltijas tautu
etniskajā vēsturē, par
ražotājsaimniecības
attīstību Austrumbaltijā
u.c. Vienojās par to, ka
katras republikas
arheologi ziņos partneriem
- kad un kādās
arheoloģiskajās
ekspedīcijās viņi var
uzņemt viesus no pārējām
republikām.

Sarunas notika draudzīgā
atmosfērā, ar savstarpēju
interesi. Atliek cerēt, ka
tas viss nepaliks tikai
sarunu līmenī.

J.Graudonis,
vēst.zin.doktors

IEROSINOŠĀ TIKŠANĀS

Novembrī Baltijas
valstīs viesojās
Ziemeļu valstu
Ekonomisko pētījumu
padomes delegācija: Nils
Kristiāns Nilsens
(padomes priekšsēdētājs),
Pēters Stenkula (padomes
sekretārs) un Larss Ēriks
Ellers (Somijas
delegācijas vadītājs
padomē). Brauciena
mērķis bija nodibināt
kontakts ar jauniem
talantīgiem Baltijas
ekonomistiem, lai
iesaistītu viņus Ziemeļu
padomes pētniecības
programmās, nodrošinot,
protams, ar attiecīgajām

stipendijām.
LA Ekonomikas
institūta notika viesu
tikšanās ar Ekonomikas
institūta, Latvijas
universitātes,
Tautsaimniecības
institūta u.c. iestāžu
jaunajiem zinātniekiem.
Viesi uzsvēra, ka viņi
pārstāv zinātnisku
organizāciju, kas
ieinteresēta sadarbībā ar
Baltijas valstīm
ekonomisko pētījumu
jomā, lai uz tāda pamata
veidotu lietiskus
kontakts starp Ziemeļu
padomes un Latvijas
zinātniskajām iestādēm,

kuras varētu būt pirmā
pakāpe ceļā uz ārpasauli.
Viesi aicināja
zinātniekus sūtīt savus
rakstus, referātus uz
Ziemeļu valstu
Ekonomisko pētījumu
padomi, kur novērtētu to
līmeni un izvēlētos
autorus iekļaušanai
padomes organizētajās
programmās, protams, ar
attiecīgu finansējumu.
Svarīgs posms šādas
sadarbības organizācijā ir
zinātniskā konference par
Baltijas problēmām, ko
Ziemeļu padome rīkos
1992.gada pavasarī.
Iespēja piedalīties šajā

konferencē, kā arī
finansāla palīdzība
turpmākiem pētījumiem
uz Ziemeļu valstu
pieredzes pamata tādējādi
ir pašu jauno ekonomikas
zinātnieku rokās.
Nepalaidīsim garām šo
izdevību!
LA Ekonomikas
institūta rīcībā ir
attiecīgās Ziemeļu valstu
Ekonomikas pētniecības
padomes koordinātes.

Anna Kalva

"Zinātnes Vēstnesis"

Redaktors Vilhelms Ļuta
Redkolēģijas vadītājs Ēvalds Mugurēvičs.
Redkolēģijas locekļi: Elmārs Beķeris, Mārtiņš Beķers, Juris
Ekmanis, Jānis Graudonis, Jānis Kļava, Oskars Martinsons.
Rīgā, Turgeņeva ielā 19.
Tālrunis 226198.
"Science Bulletin" Association of Latvian Scientists.
Laikraksts iznāk reizi mēnesī kopš 1989.gada.
Izdevējs: Latvijas Zinātnieku savienība. Reģistrācijas apliecība
Nr.0075. Salikts ar Macintosh datoru. Ofsetiespiedums.
1 uzsk.iespiedoksnē.
Iespiests Latvijas evaņģēliski luteriskās baznīcas tipogrāfijā
Aizkraukles ielā 21.
Motiens 2000 eks.